

אבא אבן אינו עונה

לא הייתי מאמין שאיפעם אראה זאת כמו עיני: אבא אבן נשאר ללא מילים. אבן עומד על דוכן הגואמים, נשאל שאלה — ומסרב להשיב, מפני שאין לו מענה. בדואי לא הייתי מאמין שאני הקטן אגרום לתופעת טבע נדירה זו.

זה היה בשעת השאלות. השאלות, כפי שהיא קיימת עתה, היא כל-כולה המצאה של סיעתנו. כשבאנו לכנסת, מצאנו את השאלות כמכשיר מיונה וחלוד, בבחינת אבן מאסר הבונים. אמנון זכרוננו ואני הבחנו מייד כי אפשר להפוך אותה לאבן-פינה של פעולתנו. כך הפכנו את השאלות תחליף לפעולות רבות אחרות, החסומות בפנינו. את "השאלה הנוספת" — השאלה הקצרה האחת שמותר להוסיפה בעליפה אחרי תשובתו של השר — הפכנו תחליף לגאום שלם.

מאז קמו לנו מחקים רבים. יש חברי-כנסת — ודוקא מבין אלה שאינם מצטיינים ביותר — המציפים את הכנסת בשאלות סתמיות, תוך העתקת ידיעות מן העיתונים, ואינם טורחים אפילו להיות נוכחים בעת מתן התשובות. הם שטוט מקווים כי משהו מכל זה יתפרסם בעיתונות, ויחצה רושם של פעילות מצדו. סיעת המרכז החופשי, כאשר קמה, הייתה את שיטתנו בישור זה, כמו בכל שאר השטחים.

כיום הפכה "השאלה הנוספת" אחד מסימני-ההיכר של סיעתנו. (לפני שבועיים, בעת שאריה בן-אליעזר כיהן כיו"ר הישיבה, קם חי"כ אחר כני לשאל שאלה נוספת. היו"ר לא ראה אותו. כשמהה החי"כ בקול רם, התנצל בן-אליעזר: "אני מסתכל רק בחבר-הכנסת אורי אבנרי".)

רוב השרים מתכוונים מראש לשאלות אלה, בכואם להשיב לשאלות שלנו. כדי להימנע מצורך זה, בנושאים שאינם נוחים לו, משתמש משה דיין בסעיף נשכח בתקנון, המאפשר לו לטוב בכלל להשיב על שאלות, מטעמי "אינטרס המדינה". ואילו אבא אבן משהה תשובותיו במשך ארבעה-חמישה חודשים, עד שהדברים מאבדים את ערכם. לאחרונה המציא עוד שיטה חדשה: הוא מקבץ יחד כמה וכמה שאלות, תות, הנוגעות לנושא אחד, משיב עליהן במרוכז. קבעתי כי במקרה זה יש לי הזכות לשאול שאלה נוספת על כל אחת מן השאלות שגענו במרוכז — ועל רקע זה אירעה התקרית הבאה.

סנהדראי

אבן השיב ביחד על 23 שאלות — מהן שמונה של סיעתנו. הנושא היה יוזמת ארבע המעצמות. אבן קרא הצהרה מפורטת, בה קבע שהובטח לו בפירוש כי הכהנה אינה לשלום כפוי, אלא להמלצות בלבד. אחר-כך הודיע כי ממשלת-ישראל מתנגדת בכלל לכל יוזמת המעצמות. קמתי ושאלתי את השאלה הראשונה:

אורי אבנרי: יש לי שורה של שאלות נוספות. אני מציע שאשאל אותן אחת-אחת, כדי לתת לשר אפשרות להתייחס אליהן.

השאלה הראשונה: האם אין סתירה בין הסיימת של הודעת עכשיו, אדוני שר-החוץ, לבין ההחלטה? אם המעצמות מכירות שאין כוונתן לכפייה, ואין כוונתן להסדר כפוי, כי אם להיפך — לעיבוד המלצות שיונחו על שולחן האורים וייעברו על-ידי השרירי אירינג עליכם להנהל משאומתן ולהגיע לידי הסכם, מדוע צריכה ישראל לפסול מראש כל יוזמה כזו, כפי שעשתה גם ראש-הממשלה השבוע, וכפי שעשתה אתה כרגע?

אבא אבן: אינני מקבל כי יש סתירה כזאת. אנו מתנגדים לא רק לכפייה, אלא גם לקביעה מראש של הסכם, שצריך לקום בינינו לבין ממשלות-ערב. לאמר, אנו מתנגדים לכך שגורם מחוץ לאיזור יאמר מצד אחד: עליכם להנהל משאומתן ולהגיע לידי הסכם, ולמצד שני לאמר: אולם אנו רוצים שתגיעו להסכם לפי א' — ב' — ג'.

מי שיקבל את המושג של משאומתן, צריך לקבל מושג של משאומתן חופשי, שלא יהיה מוגדר מראש. על כן אנו מביעים את התנגדותנו לכל מאמץ לחייב מראש את המשאומתן, לפני ההולו.

אורי אבנרי: כבוד שר-החוץ, מדוע לא יתבצע הדבר בשני שלבים? מדוע לא תהיה תחילה יוזמה מצד המעצמות, שבעיקבותיה תתחדש שליחות יארינג, וכשלב שני — משאומתן פנימי-אלפנים של ישראל והערבים, בהשתתפות המעצמות, כדי ששני הצדדים יגיעו לידי הסכם?

הבנתי שכונת המעצמות היא שגם בשלב הראשון ייקבעו ההמלצות על דעת הצדדים ותוך התייעצות עם הצדדים, כשברית-המועצות מייצגת את הצד הערבי ואילו ארצות-הברית מתייעצת עם ישראל ומייצגת את הצד שלנו. מה רע בכך?

אבא אבן: גבירתי היושבת-ראש, הערה לסדר.

קמתי כדי להסביר מה עושה משרד-החוץ ומה אומרים נציגי ישראל במילוי תפקידם כנציגי משרד-החוץ. כי זו המיסגרת של השאלות: חברי-כנסת שואל, מה עושה או מה אומר המשרד או השר בתחום המופקד לאחריותו. על זה עניתי שמשרדנו פועל כדלהלן, ואנו מסבירים את הדברים כדלהלן.

חבר-הכנסת הנכבד הציע כמה הצעות מדיניות. אם הוא יואיל לכתוב לי מכתב ולהציע הצעותיו, אשמח להתייחס להצעותיו. אך אינני מסכים — וזה בכפוף להכרעתך — אינני סבור שאת שאלתנו נוספת על עבודת משרד.

היו"ר טובה סנהדראי: אני מקווה שחבר-הכנסת אבנרי מקבל את ההצעה. אם יש לך שאלות נוספות וואיל להמציא אותן בכתב.

אורי אבנרי: מובן שחוסר תשובה — גם הוא תשובה. שאלתי הבאה לשר...

היו"ר טובה סנהדראי: הבינותי שזה מכוון לכל יתר השאלות. כבוד השר ענה במרוכז על כל השאלות. אתה יכול להגיד לאיזו שאלתה אתה מתייחס, אם אתה ענה במרוכז על כל השאלות.

אורי אבנרי: לשאלתה מיספר 6577, גבירתי. הייתי רוצה לשאול את כבוד השר, האם חלה לאחרונה, לפי דעת משרד-החוץ, תזווה משמעותית בעמדות ברית-המועצות בכיוון של ריכוז עמדתה האנטי-ישראלית, כמו, למשל, במכתב של השרירי יעקב מאלק למזכיר הכללי של האו"ם, מאמרים מסויימים נגד אירגוני-הטרור בעיתונות הסובייטית, ומעשים אחרים של ברית-המועצות?

אבא אבן: השאל הנכבד מתייחס לכמה התרחשויות שהיו אחרי ניסוח השאלות שנעתי עליהן. אם הוא יואיל לשאול אותי מה פעל משרדנו לגבי מדיניות ברית-המועצות בשבועיים האחרונים, אשמח להשיב על כך.

אורי אבנרי: השאלה הבאה...

היו"ר טובה סנהדראי: אני חושבת שבזה סיימנו, אדוני. היתה כאן תשובה כוללת על הרבה שאלות, ולכן, חברי-הכנסת אבנרי, היו שבע שאלות. יהיה זה מאוד קשה להתייחס בצורה שכזאת לדברים. יותר פשוט יותר ברור יהיה אם תגיש את השאלות הנוספות בשאלות בכתב ותקבל עליהן תשובה.

אורי אבנרי: גבירתי היושבת-ראש, הערה לסדר. תרשי לי להביע דעה. הרי יכול שר לקחת חמישים שאלות של חמישים חברי-כנסת, ולפי נוהג זה לפטור את עצמו מן הצורך להשיב לשאלות נוספות.

השאלות הנוספות באות להבהיר דברים המתייחסים לשאלתנו מסויימת. למשל, ישנה כאן שאלתה המתייחסת להצבת כוחות זרים על אדמת ארץ-ישראל. אני רוצה לשאול לגבי זה שאלה נוספת. אני חושב שאם לא כך, אנו עושים פלסטר מכל הפרוצדורה של השאלות הנוספות, והולכים עוד צעד לקראת הגשמת מטרתי, חברי-הכנסת ברעם, לרוקן את כל המכשירים הפרלמנטריים מתוכנם. (דברים אלה נאמרו כלפי משה ברעם, יו"ר הקואליציה, שצעק ממקומו ודרש להפסיק אותי.)

היו"ר טובה סנהדראי: חברי-הכנסת אבנרי, ביחס לשאלתה הראשונה, המקורית, קיבלת תשובה כוללת. לגבי שאלתנו נוספת יכול השר, אם הוא רוצה, לענות עליה, ויכול הוא לבקש להמציא אותה בכתב ולענות עליה אחר-כך. היות והפעם התשובה היתה כוללת לשאלות רבות, 23 שאלות, אני חושבת שלמען הבהירות מוטב שאתה תגיש שאלות בכתב. אני רוצה לשמוע את דעת השר בעניין זה.

אבא אבן: גבירתי היושבת-ראש, עליידי עצם ההסכמה לכלול את כל השאלות במיסגרת אחת הודה יושב-ראש הכנסת, אחרי עיון, כי למעשה השאלות הללו חד הן. למעשה נשאלתי שברים ושמונה פעמים העם קיבלנו ידיעות על התייעצויות ארבע המעצמות, מה העמדה הכללית של המעצמות ומה התגובה של ישראל על המהלך הזה ועל העמדות הללו. על זה עניתי כפי שעניתי במיסגרת השאלות.

על כך, אינני סבור שעושים את העניין פלסטר על-ידי הנוהג הזה. הרי הריכוז של דבר, לענות בנפרד על עשרים ושמונה שאלות, שהן נפרדות אך למעשה הן הות — אני סבור שזה היה הופך את המוסד הזה של השאלות, פלסטר.

היו"ר טובה סנהדראי: אני מקווה, אפוא, שאתה, חברי-הכנסת אבנרי, ברגע זה מקבל את התשובה, ותנסה את השאלות הנוספות בכתב, ואני בטוחה שכבוד השר יענה לך עליהן.

אורי אבנרי: גבירתי היושבת-ראש, אם זאת פנייה לחברי-כנסת שיקום גישה זו או אחרת — זה דבר אחד. אם זאת הכרעה של היושבת-ראש — זה דבר אחר לגמרי. אם אני מבין זאת כפנייה...

היו"ר טובה סנהדראי: כן.

אורי אבנרי: אם כך, אני מוכן בהחלט לנסח את הדברים בשאלות נוספות, כדי לתת לשר-החוץ אבא אבן אפשרות לעיין בדברים ביתר כובד-ראש — דבר שהוא רצוי כשלעצמו.

(ארבע המילים האחרונות אינן מופיעות, משום מה, בפרוטוקול.)

מה העלים דיין ?

טוב מאוד מגן על עניין רע מאוד. הוא נקט בשיטה המקובלת במיקרים כאלה, על פי העיקרון שהתקפה היא ההגנה הטובה ביותר. כשאין נימוקים סבירים להגנה, מוטב להתקוף את הצד השני, בצדק או שלא בצדק. אבל לא אופייה של סיעת רקייה עומד כאן היום לדיון.

היום מלאו שנתיים למלחמה. זכור ל-חבר-הכנסת, הייתי בעד המלחמה, בניגוד לעמדת רקייה. ראיתי במלחמה — ועדיין אני רואה בה — מלחמת-התגוננות מוב-הקת, למרות שהיום מנסים חוגים מסויימים להפכה למלחמת כיבוש וסיפוח.

... הנושא שלפנינו הוא עדין מאין כמר. הן אין בישראל איש היכול להיות מעוניין בעירעור האימון בצה"ל. אך מאידך, אין אנו צריכים להפוך את צה"ל לגוף קדוש, ואת הקצינים לסופר-מנים שאינם יכולים לט-עוה.

הצבא זה העם, העם, הצבא זה אנחנו, והעם כולו חייב ורשאי לפקוח עי-ניו.

דיין

ככל שעובר הזמן, כן מתגלים פרטים חדשים, טענות חדשות והאשר-טות חדשות על המאור-רעות שקדמו למלחמה. חיוני להיגינה הציבורית לערוך חקירה יסודית, מוסכמת ורצינית, הן לשם גילוי האמת, הן לשם קביעת סטנדרטים מלאכי-תיים להתנהגות שרים, והן לסימון התי-חומים בין צה"ל והממשלה.

אני, אישית, אינני מאמין שיש סכנה, ושיכולה להיות סכנה, של פוטשיום צבאי בישראל.

יצחק גולן: או מה אתה מציע להע-ביר להעדה?

אורי אבנרי: מידי אסביר. אני סבור שהתבררנו בצה"ל שהוא אחד הצבאות הממושגמים ביותר בעולם. יש

יעצו לנו שלא נעשה זאת. אמרו: „נכון, אתם צודקים, אבל לא כדאי לכם שיפרסמו את שמכם בנשימה אחת עם רק"ח."

דחינו טענה זו. עלינו למלא את חוב-תנו גם כשאנינו פופולרית.

רק"ח הגוישה הצעה לסדר-היום ודר-שה לזון בראיון שנתן לו אשכול ז"ל לעיתון מפלגתו, „רמזור". בראיון זה התלונן אשכול כי ערב המלחמה היו ב"ישראל, תופעות כעין-פוטשיסטיות, ור"מז בבירור כי הכוונה היא לאנשי דיין-פוטש", בגרמנית-שווייצרית, פירושו

הפיתחת צבאית. אחרי שדובר רק"ח נימק את הצעתו, ענה השר יעקב שמשון שמירא. הוא לא התייחס כימעט להאשמות, אלא פשוט תקף בחריפות את סיעת רק"ח. קמתי והצעתי לכנסת להעביר את העניין לדי-יון בוועדה. בין השאר אמרתי:

אורי אבנרי: שמענו זה עתה פרקליט

לעזאזל החיים העיכור הבריאות

עד כמה חשובה בריאות העם? ביום ב' בשבוע שעבר, בשעה 8.45 בערב, בעת הוויכוח הכללי על ענייני הבריאות, נכחו באולם המליאה מלבד הנואם (חביב), היו"ר (נצר), שרי-הב-ריאות ברזילי ואני שיש חבירי-כנסת.

רשימת הנוכחים: המערך — 4 מתוך 63 (הקטין, גו, ביבי, בר-פורת), אגו"י — 1 מתוך 4 (גרוס), פא"י — 1 מתוך 2 (ורדיגר), שחיכה לתורו לני-אום). נעדרו לחלוטין: כל סיעות גח"ל, ה-מפד"ל, ל"ע, המרכז החופשי, רק"ח, המרכז הממושגמים ביותר בעולם. יש